

Cztery główne kategorie złego traktowania dzieci:

- krzywdzenie fizyczne;
- krzywdzenie emocjonalne;
- wykorzystywanie seksualne;
- zaniedbywanie.

Krzywdzenie fizyczne

Jest to celowe używanie wobec dziecka siły fizycznej, które powoduje lub z dużym prawdopodobieństwem może spowodować uszczerbek na zdrowiu, zagrażać życiu, rozwojowi i godności dziecka. Działania te mogą obejmować: uderzanie, bicie, kopanie, potrząsanie, gryzienie, duszenie ale i również niszczenie z premedytacją rzeczy należących do ofiary. Bierna przemoc fizyczna może przejawiać się w postaci różnego rodzaju zakazów, np.: mówienia w określonym czasie, chodzenia, załatwiania potrzeb fizjologicznych itp.

Krzywdzenie emocjonalne

Mamy tu do czynienia z takim wzorcem zachowania, który poważnie zakłóca poznawczy, emocjonalny, psychiczny lub społeczny rozwój dziecka i wywołujący u niego poczucie, że jest nic nie warte, złe, niekochane, niechciane, zagrożone.

Emocjonalne krzywdzenie nie wiąże się z bezpośrednim kontaktem cielesnym i może przybierać różne formy :

- ignorowania;
- odtrącania;
- izolowania (konsekwentne uniemożliwianie dziecku normalnych interakcji społecznych z rówieśnikami, członkami rodziny, innymi dorosłymi.
- wykorzystywania lub demoralizowania (zmuszanie do niewłaściwych lub niezgodnych z prawem zachowań, uczenie i popieranie ich);
- słownej agresji (obrażanie, zawstydzanie, ośmieszanie, niedocenywanie)
- terroryzowania (tworzenie klimatu strachu, wprowadzanie sztywnych lub nierealnych oczekiwań z groźbą kary za ich niespełnienie).

Wykorzystywanie seksualne

Za dziecko seksualnie wykorzystywane można uznać „każdą jednostkę w wieku bezwzględnej ochrony, jeśli osoba dojrzała seksualnie, czy to przez świadome działanie, czy też przez zaniedbywanie swoich społecznych obowiązków, lub obowiązków wynikających ze specyficznej odpowiedzialności za dziecko, dopuszcza do zaangażowania go w jakąkolwiek aktywność natury seksualnej, której intencją jest zaspokojenie osoby dorosłej”.

Zaniedbywanie

Zaniedbywanie to nie zapewnienie dziecku odpowiednich warunków w sferze zdrowia, edukacji, rozwoju emocjonalnego, odżywiania, schronienia i bezpiecznych warunków życia, w ramach racjonalnych i dostępnych rodzicom lub opiekunom środków, co może skutkować wysokim prawdopodobieństwem spowodowania szkody dla zdrowia dziecka, jego rozwoju fizycznego, psychicznego, duchowego, moralnego lub społecznego.

Występujące u dziecka objawy fizyczne i somatyczne

Charakterystyczne cechy obrażeń fizycznych specyficznych dla maltretowania :

- lokalizacja obrażeń nie tam, gdzie ich przyczyną mogą być przypadkowe urazy związane z normalną aktywnością i witalnością dziecka, a więc na czole, kolanach, czy przedramionach, ale tam, gdzie dziecku trudno byłoby je spowodować, nawet przy najbardziej ruchliwym trybie życia np. uszy, oczy, usta, szyja, ramiona, klatka piersiowa, plecy, pośladki;
- obrażenia powtarzają się i są niewyjaśnione;
- powstają w różnym czasie ale mają podobny charakter;
- pojawiają się z pewną regularnością np. po weekendach i nieobecnościach dziecka w szkole, w okolicach wypłaty pensji;
- są nieleczone, stare i nowe, różne co do „wieku”.

Obrażenia specyficzne dla doznania przemocy fizycznej

siniaki na częściach miękkich, w tym ślady szczypania (policzki, brzuch, pośladki, ramiona, przedramię, łydki, uda);

- siniaki w kształcie dłoni na policzkach i pośladkach;
- siniaki po obu stronach ust lub policzków powstające wskutek silnego ucisku;
- siniaki po obu stronach małżowiny usznej lub naderwania i zniekształcenia małżowin;
- siniaki i urazy geometryczne - o wyraźnym zarysie, wyraźnie zaznaczonych kształtach przedmiotów które zostały użyte do bicia (paska, klamry, kabła, kija, patelni itp.);
- siniaki na ramionach, łopatkach lub tułowiu (rezultat silnego uścisku lub potrząsania dzieckiem);
- łukowate ślady wbijania paznokci;
- długie i głębokie zadrapania, cięcia (np. ostrzem brzytwy, nożem itp.);
- tzw. podbite oczy;
- ślady duszenia lub krępowania czy wiązania (na szyi, nadgarstkach, w kostkach);
- uszkodzenia podniebienia i dziąseł - jako rezultat karmienia na siłę;
- częste występowanie różnych oparzeń i śladów przypaleń, ślady oparzeń różne co do „wieku”
- oparzenia nietypowych (dla przypadkowych oparzeń) części ciała: tułowia, twarzy, pośladków, grzbietu dłoni itp.;
- okrągłe ślady poparzenia papierosem;
- głębokie poparzenia o regularnych kształtach (żelazko, lokówka, itp.);
- ślady ugryzień posiadające wyraźny zarys zębów człowieka dorosłego;
- łysienie lub tzw. łyse plamy - mogą być pourazowe, gdy rodzice ciągną dziecko za włosy, lub być wynikiem silnego stresu emocjonalnego;
- wybite zęby, złamane zębra.

Symptomy i obrażenia specyficzne mogące wskazywać na wykorzystywanie seksualne

- infekcje dróg moczowo – płciowych bez podłoża organicznego;
- bóle głowy i brzucha;
- nudności, wymioty;
- problemy z oddawaniem moczu i kału;
- siniaki na klatce piersiowej, pośladkach, podbrzuszu, udach;

- infekcje jamy ustnej;

Oczywiście część z tych symptomów i obrażeń nie jest możliwa do zaobserwowania przez nauczyciela, pedagoga czy innego pracownika szkoły. Może jednak wnioskować o nich obserwując częste prośby dziecka o możliwość skorzystania z WC, jego trudności w chodzeniu, siadaniu czy wykonywaniu pewnych ćwiczeń gimnastycznych.

Symptomy fizyczne zaniedbywania dziecka w rodzinie

- bardzo niska higiena osobista - dziecko jest zawsze brudne, cuchnące, ma stale brudne paznokcie i ubranie itp.;
- brudne, stale noszone, niereperowane ubranie, nieodpowiednie do pogody i rozmiarów ciała dziecka ubranie;
- ślady licznych ukąszeń (pchły, pluskwy);
- świerzb;
- dziecko jest stale głodne;
- szybko przybiera na wadze, poprawia się jego ogólna kondycja podczas krótkich pobyków poza domem rodzinnym, a jego wygląd marnieje po powrocie;
- zbyt niska wobec wieku waga i wzrost lub wręcz wychudzenie, wymizerowanie;
- chroniczne choroby;
- choroby nieleczone, urazy;
- ropne zapalenia skóry;
- próchnica zębów, zły stan higieny jamy ustnej;
- oznaki odmrożeń;
- ciągłe zmęczenie, apatia;

Specyficzne symptomy zachowania dziecka

Behawioralne symptomy krzywdzenia fizycznego :

- poszukiwanie przez dziecko stałej uwagi nauczyciela, ciągłe zwracanie na siebie uwagi;
- tzw. ciągłe czepianie się, „lepienie się” do dorosłych;
- tzw. „zimne wyczekiwanie” polegające na tym, iż dziecko stale obserwuje dorosłych, aby modyfikować swoje zachowanie, w celu uniknięcia ewentualnej przemocy;
- ciągły tzw. „niemądry” uśmiech, stosowany przez dzieci, by wydać się bardziej przyjaznymi;
- postawa nadmiernie narzekająca;
- postawy ekstremalne: wrogość, agresja, napady złości - nadmierna uległość, wycofywanie się;
- zbyt pośpieszne przeproszenie;
- nie reagowanie płaczem na ból;
- brak reakcji na płacz innych;
- wyraźny brak radości życia;
- opory przed rozbieraniem się np. na lekcjach wychowania fizycznego lub do badania lekarskiego;
- lęk przed powrotem do domu, wyrażanie niechęci do powrotu;
- wyrażanie lęku przed rodzicami;
- noszenie ubrań zakrywających kończyny górne i dolne nawet w upalne dni;
- gwałtowne uniki (kulenie się), w odpowiedzi na próbę dotknięcia czy pogłaskania.

Behawioralne symptomy wykorzystywania seksualnego :

- zbytnia erotyzacja dziecka, znajomość zachowań o seksualnym charakterze;
- zachowania seksualne nietypowe dla wieku (duża częstotliwość takich zachowań, ich kompulsywność, dokładne odwzorowywanie);
- prowokacyjne zachowania seksualne w stosunku do dorosłych jak i do rówieśników (np. dotykanie genitaliów i zachęcanie do masturbacji, u starszych dzieci promiskuityzm);
- używanie nowych, niespotykanych dotąd nazw organów i czynności płciowych, obsceniczne wyrazy i zwroty;
- nadmierna, kompulsywna masturbacja powodująca czasami nawet urazy fizyczne;
- agresywne (przemocowe) zachowania seksualne wobec rówieśników, symulowanie w zabawach stosunków seksualnych, odgrywanie przemocy seksualnej na lalkach i zabawkach;
- wypowiedzi, teksty pisane, rysunki o kontekście seksualnym;
- wagarowanie, „porzucanie” szkoły;
- wycofanie się z kontaktów społecznych, złe relacje z rówieśnikami;
- generalny brak zaufania - dziecko nie ufa nikomu;
- postawa obojętności wobec wszystkiego, uciekanie od rzeczywistości;
- głębokie stany depresyjne, postawa stałego wycofania się;
- zachowania regresywne, nieodpowiednie do wieku;
- częste napady złości i złego humoru lub trudne do wytłumaczenia zmiany zachowań;
- przerywanie aktywności, które dotychczas sprawiały dziecku przyjemność np. słuchanie muzyki, uprawianie sportu itp.;
- wyrażana niska samoocena i stałe poczucie winy;
- mówienie o sobie, że jest się złym, brudnym, zepsutym;
- samookaleczenia, myśli i próby samobójcze, wrogość wobec samego siebie;
- ucieczki z domu;
- kradzieże, kłamstwa, jawne oszukiwanie (w nadziei, że ktoś to wykryje);
- lęk i niechęć jawna lub sugerowana do przebywania z określonymi dorosłymi ;
- wyraźna niechęć przed powrotem do domu, znajdowanie wielu wymówek, by opóźnić powrót;
- zaburzenia jedzenia z rozwinięciem w anoreksję lub bulimię bądź też nagła zmiana nawyków jedzenia;
- obawa, niechęć przed badaniami medycznymi, niechęć do rozbierania się;